

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. avgusta 1896.

Politiški oddelek.

Čehi in Nemci.

Odnosaji mej Čehi in Nemci na Češkem in Moravskem so se zadnji čas jako poostriili. Čehi so začeli napenjati vse sile, da si pridobe v teh dveh kronovinah pravice, ki jim gredo. Na Moravskem se suče boj najbolj okrog tega, da se Nemcem iztrgajo mnoga mesta, ki imajo največ slovansko prebivalstvo, a nemško upravo. Povsod v taciñ krajih je hud boj. Nemce podpirajo skoro povsod židje. Vzlic temu se pa morajo le umikati češki odločnosti. Nasprotje Nemcev proti Čehom je pa pripeljalo tudi do narodnogospodarskega boja. Čehi so poprijeli se gesla: „Svoji k svojim!“ in ne kupujejo več pri nemških in židovskih trgovciñ. Ker so okolice mest tudi češke, nemški trgovci hudo čutijo ta pritisk in se pritožujejo zaradi tega pritiska. Oblastva so jih sprva podpirala, in kaznovala slednjega, ki je priporočal naj se Čehi drže gesla: „Svoji k svojim“. Toda kmalu se je dognalo, da to ni zakonito. Okrajni glavar v Litovelu je bil v tem oziru najtrdovratnejši. On je že nedavno prepovedal češke napise na prodajalnicah, češ, da s tem se odvajajo ljudje od nemških in židovskih trgovcev. Toda moža so že poučili, da njegovo razlaganje zakonov ni pravo in so ga za nekaj časa celo odstavili od službe.

Ta narodnogospodarski boj je za nemštvo jako občutljiv. Napolnjuje je z največjim strahom. Pravih Nemcev je tako v teh krajih malo. Največ so le židje in ponemčeni Čehi, ki dobro češki znajo, na te ljudi se pa Nemci ne smejo dosti zanašati. Židje že zaradi protisemitizma omahujejo, bi li še dalje podpirali Nemce. Nakrat se utegnejo izneveriti nemštvu in cela vrsta mest bodo za nemštvo izgubljena. Potem je v nevarnosti tudi nemška večina v deželñem zboru.

Na Češkem pa sedaj Čehi posebno pozornost obračajo na svoje sobrate v tako imenovanem nemškem zaključenem ozemlju. V tem ozemlju biva nad 100.000

Čehov in teh nočejo prepustiti nemški samovolji. Češka šolska Matica snuje za češke manjšine češke šole in Čehi so sedaj jeli prirejati izlete v take nemške kraje. Vlada je sicer jela prepovedovati češke društvene izlete v nemške kraje, a to ne bode dosti pomagalo. Prirejali bodo pa izlete zasebniki, katerih pa nikdo prepovedati ne more. Češki turisti, ali člani kacega češkega društva se zgovore, da ta ali oni dan obišejo svoje narodne brate v tem ali onem nemškem mestu. Taki izleti bodo vsekako le povzdignili češko narodno zavest.

Te stvari se mislijo lotiti Čehi sistematično. Najprej bodo napravili natančne sezname čeških gostilñ in obrtnikov po nemških mestih, da bodo vedeli kje se ustaviti, kje kaj kupiti v nemškem mestu. Tembolje se bode množil prihod Čehov, tembolje se bodo tudi množile češke gostilne in hoteli. Marsikak Čeh, ki se sedaj zmatra za Nemca, našel bode svoje slovansko srce. Nemci se tega jako boje, kajti dobro vedo, da se bode nemški značaj marsikakega mesta precej skazil, če se začno Čehi bolje zavedati.

Češke občine, na čelu Praga so pa sklenile na vso moč podpirati češke manjšine v nemških mestih. Dovoljujejo v ta namen znatne svote. Če bodo pa Nemci še nadalje tako surovo postopali proti Čehom, se pa jim preti, da bodo Čehi jim z enakim povračali v čeških mestih.

Borba, ki se je začela na Češkem je kaj pomenljiva. Čehi hočejo sploh dokazati, da na Češkem pravega nemškega ozemlja ni, da je torej potrebno, da je po vsej deželi češčina enakopravna z nemščino. To se jim bode tudi posrečilo.

Nemci se bodo še kesali, da 1890. leta pri konferencah na Dunaju se niso postavili na pametnejše stališče in dovolili v razdelitev okrajev po narodnostih ne le za Češko, temveč tudi za Moravsko in Šlezijo. Tedaj bi bili Čehi v to radi privolili in mir bi bil zavladal.

Sedaj pa bode prej ali slej pokazalo se nemško ozemlje na Češkem za prazno iluzijo, na Moravskem se tudi nemško gospodstvo dolgo ne bode dalo ohraniti. V

večini prebivalstva tako nima opore, temveč sloni le na veleposestvu in židovstvu. Če pa imajo jedenkrat Češko in Moravsko Čehi v rokah, se tudi Šlezija jim ne bode dolgo branila, ker je tudi po večini slovanska. Nemci so s tem, da so hoteli le sami gospodovati, le sebi omajali stališče. Nemškemu gospodstvu na slovanskem severu bode kmalu odklenkalo.

Politični pregled.

Volilna agitacija na Koroškem je jako živahna v slovenskih in nemških krajih. Sklicujejo se shodi za shodom. Slovenski shod na Pokrčah je okrajni glavar Mac Nevin prepovedal zaradi neke živinske bolezni, druge slovenske shode pa skušajo Nemci s tem preprečiti, da pritiskajo na krčmarje, naj za slovenske shode ne dajo prostora. Dosedaj se namen jim ni nikjer posrečil. Nekateri krčmarji so pač odrekli prostore, pa so se dobili drugi. Samo nemški rovarji so imeli nekaj škode, ker krčmarje celo plačujejo, da odrekajo prostore. Nemški konservativci in Slovenci imajo upanje, da v marsikaterem okraju izpodrinejo liberalne oziroma narodne Nemce. Večine ne bodo dobili, ker to odločuje veleposestvo, kakor v mnogih drugih deželnih zborih.

Kaltenegger, navaden štajerski kmet, ki je pa deželni in državni poslanec, je postal nakrat nenavadno sloveča oseba. Narodni in liberalni Nemci napenjajo vse sile, da bi ga vrgli pri novih volitvah za štajerski deželni zbor, prav kakor bi šlo za to, da vržejo kacega veljavnega konservativnega vodjo. Morre, ki je nekak najuplivnejši liberalec na Gorenjem Štajerskem, je popustil svoj volilni okraj, da kandiduje proti Kalteneggerju, ker to zmatra za svojo narodno dolžnost. Kaltenegger je pa lahko ponosen, da se njegovi osebi pripisuje tako važnost, kakor da ž njim stoji ali pade kak vladni sistem. Kaj je pa Kaltenegger tako strašnega storil, da se ga tako boje. Nič drugega, kakor govoril je za dvojezično gimnazijo v Celju. Okrog tega se sedaj suče ves boj. Upamo, da se ne posreči vsem silam vreči tega vrlega kmeta.

Češka zmaga. — V Kijevu na Moravskem so Čehi zmagali pri volitvah v mestni zbor v vseh treh razredih. Dosedaj je to mesto imelo nemški zastop. Nemci so zaradi svojega poraza grozno poparjeni. Mesto ima svojo nižjo gimnazijo. Ta zavod je bil dosedaj nemšk, da si vanj zahajajo največ slovanski učenci, v bodoče bode pa zavod češki. To najhuje peče Nemce. Hudo je pa jim tudi, ker vedo, da to ni zadnje mesto, katero prej ali slej zgube. Sedaj je še najmanj mest, v katerih je velika večina prebivalstva slovanska, občinski zastop je pa nemšk. Vsa ta mesta skušajo izviti Čehi Nemcem iz rok. Zmage pri občinskih volitvah pa vplivajo na deželno- in državnozbornske volitve. Vse ne bode nič pomagalo. Pokazal se bode slovanski značaj Moravske, naj je Nemcem to še tako neljubo.

Rusija in Avstro-Ogerska. — Določeno je konečno, da ruski car in carinja prideta na cesarski Dunaj dne 27. avgusta. Na kolodvoru jih sprejme cesar s člani cesarske rodovine. Carska dvojica ostane na Dunaju dva dni. Na dvoru bodo razne slavnosti tem povodom. Udeležil se bode ruski car tudi vojaške parade. Ta sestanek dveh mogočnih vladarjev nima sicer sam ob sebi političnega namena, a je vendar velikega pomena za dobre prijateljske odnose, ki vladajo mej Rusijo in Avstro-Ogersko in ki so jasen in očiten porok za ohranitev evropskega miru. — Pozneje poseti car tudi Francijo, da utrdi prijateljske odnose Rusije tudi do te države. — Zagotavlja se, da carska dvojica obišče tudi Berlin.

Kreta. — O uspešnih korakih, ki bi se bili v pomirjenje krečanskih prebivalcev s te ali one strani storili, poročila ne vedo ničesar povedati. Nasprotno se čuje o čedalje

večjih nemirih ondi. Moritve so na dnevnem redu. Kristijanje beže z otoka. — Avstro-Ogerska je predlagala vevlastim blokadovanje Krete. Ta misel ni prodrla. Rusija je temu predlogu posebno nasprotovala. — Revolucijski odbor se pripravlja na to, da slovesno proglasi neodvisnost Krete. Ruski listi so že prej priporočali, da naj bi se Krečani pripoznali kot vojujoča se oblast, vsled česar bi Turčija potem rajši dovolila kake koncesije. Če se zdaj utegne res zgoditi, da revolucijski odbor dožene slovesno proglasitev neodvisnosti otoka, je pričakovati, da vevlasti tej proglasitvi ne bodo ugovarjale in to zgolj zaradi tega ne, da bi Turčija čim preje zadovoljila Krečane in naredila mir mej nezadovoljnimi prebivalci. — Čuje se, da je provizorna vstaška vlada za slučaj, da bi se velesile uprle združenju Krete z Grško, sklenila zahtevati, naj prevzame Angleška protektorat čez Kreto. — Turčija se obotavlja dati pravice Krečanom, ker se zanaša na nejedinstvo vevlastij. Vendar se pri tem lahko zmoti. Če bi stopile Rusija, Anglija ali Grška odločno na noge, bi tudi v tem slučaju vevlasti vsled nejedinstvi skupno ne nastopile proti tej ali oni vevlasti. Tedaj bi se prav lahko zgodilo, da pride Turčija ob Kreto in to vsled svoje trmoglavosti.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

(Dalje.)

XI. Zbornični svetnik Karl Luckmann poroča o dopisu c. kr. dežel. predsedstva, ki naznanja, da je deželni zbor kranjski v svoji seji dne 8. februvarja t. l. sklenil nastopno resolucijo: „Visoka c. kr. vlada se naprosi, da predloži državnemu zboru zakonski načrt, po katerem se dovolijo za obrtnostna podjetja, ki se tekom 5 let na novo ustanove v mestu Ljubljani in katasterskih občinah Spodnja Šiška, Vodmat in Vič one davčne in pristojbinske olajšave, katere so se dovolile z zakonom z dne 10. avgusta 1895., drž. zak., števil. 131, za okoliš Trsta in katastersko občino Milje“. C. kr. deželno predsedstvo želi zvedeti stališče, katero zavzema zbornica nasproti zaprošenim davčnim in pristojbinskim olajšavam. Prosi torej, da se mu naznani, kateri obrtniški predmeti in v koliki množini se razpečavajo osobito v Ljubljani in v okolici in kateri se od zunaj uvažajo. Dalje, kateri predmeti se že izdelujejo v Ljubljani in glede katerih bi bilo želeti in na to delati, da bi se izdelovali v Ljubljani in njeni okolici. Prosi se tudi naznaniti, če ima in za katera obrtnostna podjetja ima Ljubljana pogoje, da bi se mogla ta razviti in katere olajšave je eventuelno dovoliti obrtnostnim podjetjem, ki bi se na novo ustanovila in na katere vrsti podjetij bi se naj raztegnile te olajšave. Slednjič se želi, da se sporoči, ali je sploh priporočati dovolitev takih olajšav in kakšen financijalen vpliv bi imele osobito na že obstoječa podjetja. Predno razmotrimo te točke, treba je poznati zakon, o katerem je bil govor v kranjskem deželnem zboru. Ta določa:

Člen I. „Vladi se daje oblast, da takim obrtnostnim podjetjem, katere se v času mej 1. dnem januarja 1896. l. in 31. dnem decembra 1900. l. na novo ustanove in v obrat spravijo v mestu tržaškem, v njegovem okolišu ali v katasterski občini Milje, dodeli v členu II. tega zakona oznamenjene ugodnosti glede na plačevanje davkov in pristojbin, ako navedene podjetbe nameravajo narejati take predmete, kateri se v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem